

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ  
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ  
УНІВЕРСИТЕТ**

**О. Й. Кузенко, Н.Р. Голод, О.В. Янів,  
В.Г. Тудоси, Л.П. Федорівська**

**Теорія і методика адаптивного фізичного виховання  
в інклюзивному освітньому просторі**

*Навчальний посібник*

**Івано-Франківськ – ІФНМУ  
Львів – Видавництво ПП «Новий Світ – 2000»  
2024**

УДК 796. 011. 3 – 056.

Рекомендовано Вченою радою Івано-Франківського національного медичного університету від 27 грудня 2020 р., протокол № 15

**Рецензенти:**

**Будник О.Б.** – доктор педагогічних наук, професор, директор центру інноваційних освітніх технологій «PNUecoSystem» ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника»;

**Чурпій І.К.** – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри фізичної терапії, ерготерапії Івано-Франківського медичного університету.

**Авторський колектив:** Кузенко О.Й., Голод Н.Р., Янів О.В., Тудоси В.Г., Федорівська Л.П.

**Теорія і методика адаптивного фізичного виховання в інклюзивному освітньому просторі:** навчальний посібник. 2 вид. – Івано-Франківськ, – Львів: Видавництво ПП «Новий Світ – 2000», 2024. – 174 с.

**ISBN 978 – 966 – 418 – 393 – 9**

У навчальному посібнику розглянуто теоретико-методологічні аспекти організації адаптивного фізичного виховання. Проаналізовано зміст, форми і методи реалізації його завдань в умовах інклюзивного освітнього простору. Визначено основні напрями адаптивного фізичного виховання дітей із вадами мовлення, затримки психічного розвитку, слуху, опорно-рухового апарату, аутичним спектром розладів, що є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців команди психолого-педагогічного супроводу в інклюзивних закладах освіти, та фахівців спеціальності «Терапія та реабілітація».

**ISBN 978 – 966 – 418 – 393 – 9**

© Кузенко О.Й., Голод Н.Р., Янів О.В., Тудоси В.Г.,  
Федорівська Л.П., 2024

© Видавництво ПП «Новий Світ - 2000»,  
ФОП Піча С.В., 2024

## **ЗМІСТ**

|                                                                                                                 |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| <b>ВСТУП .....</b>                                                                                              | <b>4</b>   |
| <b>1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОЇ<br/>ОСВІТИ В УКРАЇНІ .....</b>                                 | <b>6</b>   |
| 1.1. Механізм упровадження інклюзивної освіти в Україні .....                                                   | 6          |
| 1.2. Нормативно-правове регулювання інклюзивної освіти.....                                                     | 9          |
| 1.3. Завдання команди психолого-педагогічного супроводу дитини з<br>особливими освітніми потребами .....        | 13         |
| <b>2. ХАРАКТЕРИСТИКА ДІТЕЙ З ОСОБЛИВОСТЯМИ<br/>ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ .....</b>                                | <b>20</b>  |
| 2.1. Класифікація осіб з вадами психофізичного розвитку .....                                                   | 20         |
| 2.2. Діти з порушенням мовленнєвого розвитку.....                                                               | 22         |
| 2.3. Діти із затримкою психічного розвитку .....                                                                | 24         |
| 2.4. Діти з вадами зору .....                                                                                   | 26         |
| 2.5. Діти з порушеннями слуху .....                                                                             | 27         |
| 2.6. Діти з порушеннями опорно-рухового апарату .....                                                           | 29         |
| 2.7. Діти з аутичним спектром розладів.....                                                                     | 41         |
| <b>3. ЗМІСТ, ФОРМИ І МЕТОДИ АДАПТИВНОГО ФІЗИЧНОГО<br/>ВИХОВАННЯ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ<br/>ПРОСТОРІ.....</b> | <b>44</b>  |
| 3.1. Корекційна спрямованість фізичного виховання дітей з<br>порушенням мовленнєвого розвитку .....             | 44         |
| 3.2. Адаптивне фізичне виховання в реабілітаційній роботі з дітьми<br>із ЗПП .....                              | 49         |
| 3.3. Реалізація завдань адаптивного фізичного виховання дітей із<br>порушеннями зору .....                      | 53         |
| 3.4. Значення адаптивного фізичного виховання в соціальній<br>інтеграції осіб з вадами слуху .....              | 57         |
| 3.5. Адаптивне фізичне виховання дітей з порушеннями опорно-<br>рухового апарату .....                          | 62         |
| 3.6. Розвивальні можливості адаптивного фізичного виховання<br>дітей з аутичним спектром розладів .....         | 68         |
| <b>4. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ .....</b>                                                                                | <b>73</b>  |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ І РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ ..</b>                                                           | <b>113</b> |
| <b>ДОДАТКИ .....</b>                                                                                            | <b>122</b> |

## ВСТУП

Модернізація в Україні системи спеціальної допомоги дітям із особливими освітніми потребами зумовлює оновлення змісту, форм і методів їх адаптивного фізичного виховання в умовах інклюзивного освітнього простору. У зв'язку із упровадженням інклюзивної освіти, актуалізується обґрунтування ефективних шляхів реалізації завдань адаптивної фізичної культури та виникнення якісно нових вимог до її теоретико-методологічних положень.

Адаптивна фізична культура, як важлива складова суспільного життя, є дієвим чинником покращення психоемоційного та фізичного стану дітей із особливими освітніми потребами, їх особистісного розвитку та соціалізації.

Зміст, форми і методи адаптивного фізичного виховання (АФВ) в умовах інклюзивного освітнього простору спрямовуються на формування і розвиток рухової активності, фізичних і психологічних якостей дітей із порушеннями психофізичного розвитку, що сприяють їх міжособовій комунікації з однолітками, адаптації до освітнього і суспільного середовища.

Перед сучасними фахівцями в галузі адаптивного фізичного виховання постали надзвичайно складні завдання, що включають як традиційні (здоров'язберігаючі), так і інноваційні – корекційно-розвивальні функції, що реалізуються в умовах інклюзивного навчання в роботі з дітьми з різним рівнем психофізичного розвитку, індивідуальними освітніми потребами і потенційними можливостями.

Концептуальну основу організації АФК в умовах інклюзивного освітнього простору становить система методологічних принципів, в основі яких покладено базові, дидактичні і специфічні принципи. Вони, як вихідні науково-практичні положення, окреслюють основні вимоги до змісту, методів і організації адаптивного фізичного виховання.

Перебування дітей із особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому разом із своїми однолітками з типовим розвитком позитивно впливає на їх когнітивний, фізичний, мовленнєвий, соціальний та емоційний розвитку. Під час занять із АФК вони отримують наочний приклад для рухового наслідування; одержують змогу подолати фізичні і психологічні бар'єри, шляхом покращення їх фізичного стану,

налагодження вербальної і невербальної комунікації під час виконання різного типу завдань і вправ із фізичного виховання. При цьому діти із типовим розвитком отримують унікальний соціальний досвід під час спілкування з однолітками з особливими освітніми потребами, що сприяє усвідомленню значення цінності здоров'я, формування умінь і навичок міжособової комунікації; розвитку толерантності, доброзичливості, милосердя і поваги до індивідуальних потреб і можливостей інших.